

Г. С. СКОВОРОДА — ФІЛОСОФ, ПОЕТ, МУЗИКАНТ (для 6-х класів)

■ Григорій Савич Сковорода
(1722–1794) — український
просвітитель-гуманіст, філософ,
поет, педагог

...Сучасники бачили в ньому «мандровану академію» і його самого вважали вартим за університет; досить сказати, що коли треба було тоді знайти в Україні ідейну, чесну та чисту людину, шукали її між «сковородинцями»...

С. Єфремов

Цілі: ознайомити учнів із філософською та поетичною творчістю Г. С. Сковороди; формувати уявлення про його музичну спадщину; навчити учнів самостійно працювати з книгою та знаходити необхідну інформацію; розвивати естетичний смак, виховувати любов і повагу до українського поетичного та музичного мистецтва.

Обладнання: ПК, проєктор, CD-програвач, диски із записами музичних творів, презентація до уроку.

Музичний матеріал: Г. С. Сковорода, пісні «Ой ти, пташко жовтобока», «Стоїть явір над горою», кант «Всякому городу нрав и права».

Літературний матеріал: довідник «Композитори України та української діаспори», «Довідник з історії України».

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЯ КЛАСУ

Слайд 1*

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗНАТЬ

Слайд 2

►► Бесіда

- * Що таке історична пісня?
- * Чим дума відрізняється від історичної пісні?
- * Які українські народні музичні інструменти вам відомі?
- * Що таке партесний спів і партесний концерт?
- * Що таке кант і які види кантів вам відомі?

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ УРОКУ

Учитель. На сьогоднішньому уроці ми звернемося до філософської, поетичної та музичної діяльності видатної постаті української культури — Григорія Савича Сковороди.

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Бібліотекар. Просвітитель, філософ і поет Григорій Савич Сковорода (слайд 3) — один із видатних мислителів історичного минулого нашої держави. Це була людина універсальних знань і здібностей.

Хто такий поет і музикант, вам відомо, а хто такий філософ? Як ви вважаєте? Філософ — це людина, яка постійно розмірковує над тим, як жити людині, як зберегти свою людську гідність перед постійними соціальними бурями й катаклізмами, перед неминучістю смерті (слайд 4).

Біографічна довідка. Виступи учнів із підготовленими заздалегідь повідомленнями.

* Зміст презентації див. на сайті www.osnova.com.ua

1-й учень. Народився Г. С. Сковорода 3 грудня 1722 року в с. Чорнухи Лубенського полку на Полтавщині, в сім'ї малоземельного козака (слайд 5). У 1734–1753 рр. з перервами навчався у Київській академії (слайд 6). Студент Сковорода володів неабиякими музичними здібностями, чудовим голосом і слухом. Із класу філософії його взяли у придворну хорову капелу Петербурга.

Протягом п'яти років (з 1745 р.) Г. Сковорода навчався за кордоном — у Будапешті, Відні, Венеції, Флоренції.

“ Майбутнім ми маримо,
а сучасним гордуємо: ми
прагнемо до того, чого немає,
і нехтуємо тим, що є, так,
ніби минуле зможе вернутися
назад або напевно мусить
здійснитися сподіване.

Г. Сковорода

2-й учень. Після повернення до України його запросили до Переяслава читати поезику в колегіумі.

З 1759 року Г. Сковорода — викладач Харківського колегіуму (слайд 7). Однак постійний тиск із боку представників церкви, які вимагали, щоби він прийняв духовний сан, змушував кілька разів залишати колегіум. У ці роки Григорій побував у Москві, у пошуках істини і правди пройшов усю Слобожанщину. Звільнений з посади (1769 р.), він утратив можливість займатися педагогічною роботою.

3-й учень. Г. Сковорода обрав стежу мандрівного філософа і протягом останніх 25 років побував у багатьох містах і селах України, сповідуючи свої ідеї та світогляд (слайд 8).

Помер Г. Сковорода 9 листопада 1794 року в с. Пан-Іванівці на Харківщині (нині с. Сковородинівка Золочівського району). Зараз у Сковородинівці розташований літературно-меморіальний музей Г. Сковороди (слайди 9–12).

Бібліотекар. У своїх філософських ідеях і просвітницькій діяльності Г. Сковорода приділяв головну увагу людині та її сутності, суспільству та його розвитку. У розумінні Сковороди, людина і природа мали внутрішню й зовнішню сторони. Не обмежуючи суть людини лише «тілесною стороною», філософ шукав внутрішню сторону в самій людині, в її справах і вчинках.

Г. Сковорода відстоював рівність між людьми, право кожного, незалежно від соціального становища, на щастя і волю.

Майбутнє суспільство Сковорода уявляв «горней республікою», де існували б загальна рівність і братерство. Шлях до ідеального суспільства він вбачав у вихованні нової людини через самопізнання, доступне їй із допомогою розуму та внутрішнього чуття.

4-й учень. Г. Сковорода вважав, що праця повинна бути найвищою насолодою людини, її головним обов'язком і моральною потребою.

Найважливішим способом усунення зла філософ вважав поширення освіти серед народних мас. Він розробив свої принципи виховання і навчання. Виховання, на думку Сковороди, має бути святым обов'язком батьків. Обов'язком учителів він вважав урахування «природи» дітей, допомогу в удосконаленні вроджених здібностей.

5-й учень. Усе корисне й потрібне людині Сковорода називав прекрасним. Під красою ж розумів не зовнішню сторону суб'єкта, а його внутрішню суть. У житті людей вважав гарними вчинки, відповідні природні здібності. Мистецтво, поезія, музика мають слугувати самопізнанню, а не бути самоціллю.

“ Розум завжди любить до чогось
братися, і коли він не матиме доброго,
тоді звертатиметься до поганого...
Добрий розум робить легким
будь-який спосіб життя.

Г. Сковорода

Бібліотекар. Світогляд і просвітницьку діяльність Григорія Сковороди яскраво відображено в його поетичній творчості. Через пісні, канти і псалми він викладав свої філософські погляди, прославляв природу, волелюбність людини.

Григорій Сковорода дуже добре володів поетичним словом. У його спадщині поетичні твори займають значне місце. До збірки «Сад божественних пісень» увійшло 30 віршів (слайд 13).

Тематично поезія Сковороди дуже широка: релігійні вірші, оригінальні псалми, медитації (роздуми) про суть життя, взаємини між людиною і природою, суспільну несправедливість, справжнє щастя. У його ліричній поезії релігійні мотиви часто переплітаються зі світськими (слайд 14).

У ранніх поетичних творах Григорія Сковороди переважно звучать мотиви смутку людини, яку гнітить навколишня дійсність.

Поет-мислитель не відокремлював себе від рідної природи. Він сприймав її як божественний храм, глибоко вбирав у душу її вічну красу. Природа дарувала йому тиху радість, проганяла смуток, схиляла до роздумів.

До найкращих пейзажних віршів поета належить «Ах, поля, поля зелені» та «Ой ти, пташко жовтобока», написані майже цілком розмовною мовою.

Мотив пробудження природи набирає глибокого змісту, він часто поєднується у творчості Сковороди з мотивами воскресіння світу, очищення людської душі.

Літературна спадщина письменника-мислителя Григорія Сковороди належить до вагомих надбань української культури XVIII ст.

Творча спадщина видатного українського просвітителя, філософа й поета Григорія Сковороди і сьогодні залишається з нами.

Учитель. Ми будемо говорити також про музичну діяльність Г. С. Сковороди (слайд 15).

6-й учень. Видатний український поет, філософ і музикант зробив значний внесок у розвиток камерної вокальної музики другої половини XVIII ст. Пошуки істини, протест проти соціальної несправедливості відображено не тільки у філософських трактатах, притчах, байках, а й у піснях і кантах.

Любов до музики Г. Сковорода проявив ще в дитинстві. Він захопився грою на сопілці й поступово так удосконалив свій інструмент, що міг на ньому передавати переливи співу птахів. У 1740-х рр. протягом чотирьох років він перебував на навчанні в Петербурзі, де вдосконалював свої музичні знання у придворній співочій капелі, та згодом отримав звання придворного диригента й керівника хору.

Шукаємо щастя по країнах,
століттях, а воно скрізь і завжди
з нами; як риба у воді, так і ми
в ньому, і воно біля нас шукає
нас самих. Нема його ніде від
того, що воно скрізь. Воно схоже
на сонячне сяйво — відкрий
лише вхід у душу свою.

Г. Сковорода

7-й учень. Григорій Сковорода не залишив власноручних нотних записів своїх музичних творів, але його пісні відомі та передаються в усній народній традиції. У його піснях і кантах провідна роль належить тексту, мелодія має підпорядкований характер. Пісні Сковороди за його життя не друкували. Простий народ співав їх скрізь в Україні. До теперішнього часу вони збереглися в народних обробках. Лише деякі з пісень Сковороди знаходимо в рукописних збірках кінця XVIII — початку XIX ст.

Учитель. Якщо порівняти записані варіанти пісень із тими, що побутують в усній народній традиції, можна виявити деякі загальні риси творів Сковороди. Це загальний стримано-ліричний тон оповідання, ритмічна рівність, відсутність широких ходів у мелодії в межах однієї мелодичної фрази, переважно декламаційно-наспіваний тип мелодики, обмеженої досить вузьким діапазоном, і одночасно її вокальність, пісенність (слайд 16).

Пісня Сковороди «Ой ти, пташко жовтобока» (слайд 17) схожа на народну ліричну пісню. Головним у ній є образ пташки, що уособлює знедолену людину. Якщо в інших творах Сковорода користується слов'яно-руською мовою з елементами української простонародної лексики, то в цій пісні він зберігає українську народну мову, поетичні образи українського фольклору, ритміку народних пісень. За своєю мелодикою і строфічною будовою пісня Сковороди наближається до типу народних пісень, що ґрунтуються на парній повторності основних мотивів.

Іншій лірико-філософській пісні «Стоїть явір над горою» (слайд 18) притаманні типові риси романсової пісні з ліричними зворотами мелодії.

Слова канту «Всякому городу нрав и права» (слайд 19) — це гостра сатира на представників влади й верхівки суспільства, що й стало причиною його популярності.

Учитель. А зараз, коли ми отримали уявлення про музично-поетичну творчість Г. Сковороди, перевіримо, як ви запам'ятали новий матеріал.

Учні об'єднуються в три групи. Кожна група отримує завдання (слайд 20).

Музичні твори для прослуховування: «Ой ти, пташко жовтобока», «Стоїть явір над горою», «Всякому городу нрав и права».

Завдання 1-ї групи

Який із наданих для прослуховування творів має сатиричний характер? («Всякому городу нрав и права»)

Завдання 2-ї групи

Який із наданих для прослуховування творів має філософський характер? («Стоїть явір над горою»)

Завдання 3-ї групи

Який із наданих для прослуховування творів подібний до народної ліричної пісні? («Ой ти, пташко жовтобока»)

Учитель. Відповіді на завдання запишіть у таблицю на дошці й у зошитах.

1-ша група	Сатиричний характер	«Всякому городу нрав и права»
2-га група	Філософський характер	«Стоїть явір над горою»
3-тя група	Подібний до народної ліричної пісні	«Ой ти, пташко жовтобока»

Бібліотекар. А зараз давайте спробуємо з допомогою довідкових видань, які ви бачите перед собою, самостійно виконати запропоновані завдання.

Учні продовжують роботу в групах (слайд 21).

Завдання 1-ї групи

Знайдіть у «Довіднику з історії України» у статті, присвяченій Григорію Сковороді [5, с. 765], коли з'явилися його перші публікації. (*Через 100 років після смерті*)

Завдання 2-ї групи

Знайдіть у довіднику «Композитори України та української діаспори» у статті, присвяченій Григорію Сковороді [10, с. 270], яку з його пісень використав І. Котляревський у п'єсі «Наталка-Полтавка». (*«Всякому городу нрав и права»*)

Завдання 3-ї групи

Знайдіть у «Довіднику з історії України» у статті, присвяченій Григорію Сковороді [5, с. 765], які три світи визнавав Г. Сковорода у своєму філософському вченні. (*Всесвіт, Біблія і людина*)

Бібліотекар. Давайте перевіримо, як ви впорались із завданням. Молодці, ви все зробили правильно.

V. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

Учитель. На уроці ви отримали знання про філософську, поетичну та музичну творчість видатної постаті української культури Г. С. Сковороди.

► Бесіда

- × З якими музичними творами Г. С. Сковороди ви ознайомились?
- × Що таке сатирична пісня? Який твір Г. С. Сковороди належить до цього жанру?
- × Яка пісня має ліричний характер і подібна до народної?
- × Який твір прославляє спокій і велич природи?
- × Яку з пісень Г. С. Сковороди використав І. Котляревський у п'єсі «Наталка-Полтавка»?
- × Які три світи визнавав Г. С. Сковорода у своєму філософському вченні?
- × Коли з'явилися перші публікації поетичних творів Г. С. Сковороди?

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ (СЛАЙД 22)

Для учнів із середнім і достатнім рівнем знань:

- × Опрацювати статтю «Українська музика епохи бароко. Пісенна творчість Г. С. Сковороди» [16, с. 51–53].

Для учнів із високим рівнем знань:

- × Знайти в додатковій літературі відомості про філософську, поетичну та музичну діяльність Г. Сковороди.

ВИДАВНИЦТВО РАНОК

Пошук...

ПРО ВИДАВНИЦТВО КЛУБ УЧИТЕЛІВ ДІ ПРИБРАТИ ШВИ АЙТОРШ ІНТЕРНЕТ МАГАЗИН

НАВЧАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА ЛІТЕРА ПІСЬМІ ЛІТЕРАТУРИ ТВОРЧОСТІ

КАТАЛ
ВИДАВНИЦТВО РАНОК
НАВЧАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

КЛУБ УЧИТЕЛІВ видавництва «Ранок» — це

- ⇒ актуальні новини освіти
- ⇒ цікава та корисна інформація про нові навчальні посібники
- ⇒ безкоштовна бібліотека методичної літератури
- ⇒ навчальні та демонстраційні фільми
- ⇒ новинки видавництва «Ранок» та багато іншого.

Кожен учасник Клубу має знижку 10%
при замовленні навчально-методичної літератури поштою!

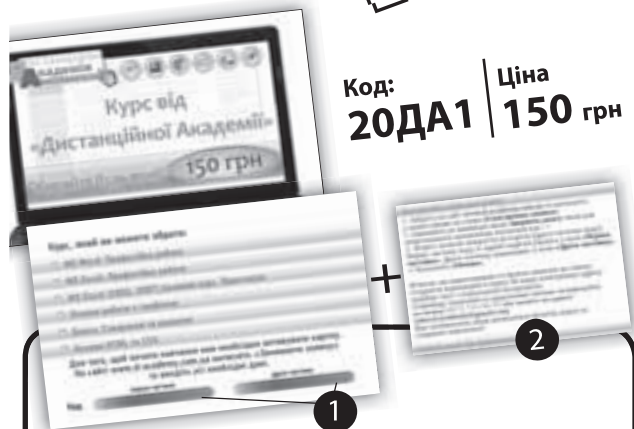
Якщо ви досі не з нами, завітайте на www.ranok.com.ua
та приєднуйтеся до Клубу вчителів.

ЩОСЬ ЗОВСІМ НОВЕ!

Дистанційна
Академія

www.d-academy.com.ua

пропонує новий
спосіб запису
на курси —
скретч-картки!

Код:
20ДА1 | Ціна
150 грн

Переваги скретч-картки

1. Ви не витрачаєте час на оплату курсу у банку, не потрібно заповнювати квитанції.
2. Ви можете придбати її у подарунок колезі або просто другові.
3. Записатися на курс можна у будь-який зручний для вас час.
4. Це легкий та зручний спосіб підвищити свій рівень знань комп'ютера.

Курси, що запропоновані на вибір:

- MS Word. Професійна робота
- MS Excel. Професійна робота
- MS Excel (2003, 2007) базовий курс. Практикум
- Основи роботи з графікою.
- Блоги. Створення й ведення.
- Основи HTML й CSS.

1 На картці ви знайдете дві частини коду, що необхідно активувати на сайті www.d-academy.com.ua.

2 Детальна інструкція активації кодів міститься у комплекті з карткою.

Щодо технічних та додаткових питань телефонуйте (057) 731-96-35 або пишіть за адресою tutor.d.academy@gmail.com

Успіхів вам! Зустрінемося онлайн!
www.d-academy.com.ua

ЛІТЕРАТУРА

1. Багалій Д. І. Український мандрований філософ Григорій Сковорода / Д. І. Багалій. — 2-ге вид., випр. — К. : Орій, 1992. — 469 с.
2. Бодня О. В. Мультимедійна презентація к уроку / О. В. Бодня. — Х. : Изд. група «Основа», 2011. — 128 с. : ил. — (Серия «Компьютер для учителя»).
3. Вегера Н. С. Інтегрований урок як одна з нетрадиційних форм організації навчання молодших школярів / Н. С. Вегера // Інтегровані уроки в початковій школі. — Тернопіль — Харків : Ранок, 2010. — С. 3-14.
4. Дмитрієва Л. О. Інноваційні технології на уроках музичного мистецтва / Л. О. Дмитрієва // Мистецтво в школі. — 2013. — № 1. — С. 2-6.
5. Довідник з історії України (А-Я) : посібн. для серед. загальноосв. навч. закладів. / за заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. — 2-ге вид., доопр. і доповн. — К. : Генеза, 2001. — 1136 с.
6. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / авт.-уклад. Н. П. Наволокова. — Х. : Вид. група «Основа», 2011. — 176 с.
7. Ковальчук В. І. Ефективний урок: технології, структура, аналіз / В. І. Ковальчук. — К. : Шкільний світ, 2011. — С. 87-91.
8. Махновець Л. Є. Григорій Сковорода: біографія / Л. Є. Махновець. — К. : Наук. думка, 1972. — 256 с.
9. Музична школа. Вип. 34. Музична література. 5 клас. Частина 2 [Електронний ресурс] : навчальний аудіододаток до журналу. — К. : ПП Компанія «Менеджмент — XXI», 2011. — 164 треки.
10. Муха А. І. Композитори України та української діаспори : довідник / А. І. Муха. — К. : Муз. Україна, 2004. — 352 с.
11. Освітні технології : навч.-метод. посібн. / за заг. ред. О. М. Пехоти. — К. : А.С.К., 2001. — 256 с.
12. Підласий І. П. Продуктивний педагог / І. П. Підласий. — Х. : Вид. група «Основа», 2010. — 360 с.
13. Підласий І. П. Спільна дія / І. П. Підласий. — Х. : Вид. група «Основа», 2012. — 224 с.
14. Початковий курс історії мистецтв : програма для початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу (школи естетичного виховання) дитячої школи мистецтв комплексного типу / укладачі Н. В. Авдеєнко, Н. Л. Савіних, Р. І. Савіних, В. М. Якимович; керівник Р. І. Савіних. — К. : Держ. метод. центр навч. закладів культури і мистецтв України, 2012. — С. 60-67.
15. Сковорода Г. С. Вибрані твори в українських перекладах / Г. С. Сковорода / упоряд. текстів, передмова та примітки Л. В. Ушкалова. — Х. : Ранок, 2009. — 240 с.
16. Українська музика епохи бароко // Музична школа. — 2011. — Вип. 34, ч. 2. — С. 48-53.
17. Філософська думка в Україні : біобібліогр. словник / ред.-упоряд. М. Л. Ткачук. — К. : ПУЛЬСАРИ, 2002. — 243 с.